

Zitierhinweis

Kozák, Petr: review of: Kamil Boldan, Úřední jednolistové tisky jagellonského věku, Praha: Národní knihovna České republiky, 2016, in: Český časopis historický, 2018, 2, p. 592-593, DOI: 10.15463/rec.1737014478

český časopis historický

copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber hinausgehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen Schrankenbestimmungen (§§ 44a-63a UrhG) zulässig.

„vítěze“ této fáze konfliktu považovat spíše Polsko-litevskou unii. Ta se projevila jako aktivnější a podařilo se jí setřást, či alespoň otupit stigma dosud pohanské země. Autor uzavírá, že teprve díky projednávání na kostnickém koncilu se spor dostal do širšího povědomí křesťanské Evropy.

Kromě obligátního soupisu pramenů a literatury, anglického resumé a rejstříku knihu doplňuje také cenný analytický appendix, který rozebírá obsah, dochování a dataci vybraných typů souvisejících pramenů. Jeho součástí je také edice dosud nevydaných propagandistických letáků.

Na knize je třeba ocenit především důkladnost pramenné heuristiky, jakož i vynikající znalost polské a německé odborné literatury. Díky kritické a precizní práci s prameny se autorovi podařilo vyvrátit řadu zažitých omylů a zpřesnit interpretace některých dílčích otázek. Přemysl Bar předložil velmi komplexní a plastickou sondu do politické komunikace v pozdním středověku. Lze snad jen litovat, že se autor (zejména v oddíle o diplomacii) nepokusil komparovat některé aspekty se závěry početné literatury, analyzující podobným způsobem jiné geografické a chronologické kontexty. Tím by mohl ještě více vyniknout evropský rozměr polsko-řádového sporu na kostnickém koncilu. Ne zcela zasvěcený čtenář by také jistě ocenil mapu Pobaltí s vyznačením příslušných lokalit. Důležité a zajímavé téma, velké množství shromážděných pramenů a řada nových interpretací přesto předurčují tuto objevnou knihu k tomu, aby se stala východiskem dalších úvah české a polské medievistiky. V zájmu oslovení širší badatelské veřejnosti by byl jistě žádoucí její překlad do němčiny nebo angličtiny.

Ondřej Schmidt

Kamil BOLDAN

*Úřední jednolistové tisky
jagellonského věku*

Praha, Národní knihovna České republiky
2016, 176 s., ISBN 978-80-7050-675-2.

Recenzovaná publikace z pera Kamila Boldana je svého druhu specializovaným katalogem (soutisem) věnovaným fenoménu jednolistových tisků úředního či poloúředního charakteru pocházejících z rané fáze českého knihtisku. Autor se oblasti knižní kultury a tištěných médií jagellonského věku věnuje dlouhodobě a snad není od věci hned na úvod podotknout, že se tato skutečnost příjemně podepsala na kvalitě výsledného textu. Za přínosnou je možno označit už samotnou volbu tématu práce, totiž soupis a zevrubnou analýzu tisků o rozsahu jednoho listu, které bývaly potištěny pouze na jedné, lícové straně. Jak autor podotýká, byly jednolistové tisky do značné míry spotřebním materiálem, což zásadním způsobem ovlivnilo míru jejich uchování. Ačkoli tak vycházely v (na svou dobu) masových nákladech, dochovány dnes bývají pouhé jednotliviny. Významu jednolistových tisků v komunikační „revoluci“ přelomu středověku a raného novověku přitom v českém prostředí dlouhodobě neodpovídal stav jejich zpracování. Dosavadní soupisy typografických památek byly zacíleny primárně na inkunábule, badatelské vytěžení problematiky pro dobu po roce 1501 tudíž spíše pokulhávalo. Nejen v tomto ohledu splácí Boldanova kniha výrazný dluh.

Jak již bylo řečeno, zaměřil se autor ve své práci na dochované jednolistové tisky úředního, resp. poloúředního charakteru z nejstarší vrstvy českých dějin knihtisku, kterou lze ztotožnit s vládou česko-uherských

králů z rodu Jagellonců. V centru zájmu se tak ocitly první typograficky multiplikované panovnické mandáty, formuláře (odpustkových) listin, ale např. též nejstarší „česká“ reklamní nabídka pocházející z olomoucké tiskařské officíny Konrada Baumgartena. Vedle známých kusů přitom Boldan registruje tisky, které doposud unikaly pozornosti zainteresované veřejnosti. Katalogu, jenž je vlastním jádrem recenzované publikace, je představen hutný úvod, v němž autor svým čtenářům nabídl zasvěcený knihovědný a obecně historický kontext evropský i český. Vedle (polo)úřední jednolistové tiskařské produkce přitom představil rovněž její neúřední varianty (kalendářové pomůcky, lékařská naučení, zprávy reflektující aktuální dění, pamflety, modlitby apod.). Celkem se Boldanovi podařilo identifikovat 23 jednolistových bohemikálních tisků úředního charakteru vytištěných v Brně, Olomouci, Plzni, Praze, Štrasburku a Lipsku. Je škoda, že se přitom autor zaměřil pouze na Čechy a Moravu, přičemž pominul ostatní země starého českého státu, tedy Lužice a zejména Slezsko, kde byla roku 1475 založena vůbec nejstarší tiskárna na území České koruny (dílnu provozoval ve Vratislavi Kaspar Elyan). Obsah pojmu „bohemikální“ produkce, uzavřený přibližně do hranic dnešní České republiky, je tím poněkud pokřiven.

Struktura hesel řazených chronologicky a věcně (dle jednotlivých tiskařských officín) má přehlednou ustálenou podobu. Obsahuje vždy kompletní titul, časové určení (vročení), výčet dochovaných exemplářů včetně známých deperdit, záznam o jejich aktuálním uložení a související bibliografické údaje. Nechybí ani kvalitní barevné reprodukce všech evidovaných jednolistových tisků. Následuje konkrétní

analýza, která se pravidelně mění v hutné žánrové mikrostudie. U jednotlivých tiskařských dílen nabízí Boldan přehled produkce včetně rozboru okruhů objednavatelů prací a jejich recipientů (čtenářstva). Představuje tak jednolistové tisky např. coby zajímavý pramen poznání pozdně středověké měšťanské zbožnosti. Věnuje pozornost technické (typografické) úrovni tištěných děl, nevyhýbá se ovšem ani otázkám spojeným se způsoby jejich distribuce či marketingovými strategiemi provozovatelů tiskařských dílen. Užitečné jsou rovněž exkurzy směrem k představení společenské funkce pojednávaných tisků. Výklad autor staví na obecně historiografické reflexi dobového dění (např. domácích válek, konfliktů mezi stavy nebo řádění loupeživých rot), na které jednolistové tisky reagovaly. Klíčovým metodickým východiskem je zde tudíž kontextualizace výkladu.

Jak bývá chvalitebným zvykem, provází knihu seznam použité literatury. Užitečné je rovněž obšírné resumé v anglickém jazyce. Čtenáři se dostává do rukou zdařilé dílo, které bezesporu zaplňuje jedno z bílých míst, pokud jde o poznání široce chápaných kulturních dějin jagellonského období. Při vědomí nesporné kvality odvedené práce je proto dvojnásob škoda, že se autor nepokusil o skutečně celokorunní analýzu problematiky. Lze totiž mít za jisté, že by měl pro zvládnutí takového úkolu ty nejlepší předpoklady.

Petr Kozák